

Az AIDS és megelőzése

Hogyan látja a gyakorló orvos?

Még ma is több ismeretlen tényezővel kell számolni az AIDS kóroktanát, lefolyását és gyógyítását illetően. Az egész világon aktív kutatómunka folyik a kérdések tisztázására. Jelen ismereteink szerint a betegség gyógyíthatatlan, halálos kimenetelű.

Kóroki tényezők

Vírusfertőzésről van szó, melyet 1986-ban HIV (Human Immundeficiencia Vírus) vírusnak neveztek el. Azóta a HIV I. vírustípuson kívül a HIV II-t., sőt ma már a HIV III-at is ismerjük. A vírus a retrovírus családba tartozik, jellegzetessége, hogy az RNS-be foglalt genetikai információk egy enzim, az úgynevezett reverz transzkriptáz segítségével provírusként beépülnek a fogékony sejt DNS-ébe. A vírus rendkívül érzékeny a fizikai és kémiai behatások iránt; 56-on 30 perc alatt, 100-on percek alatt inaktiválódik. A szokványos fertőtlenítő szerek is alkalmasak a vírus elpusztítására.

A terjedés módjai

A fertőzés emberről emberre terjed, a fertőzött egyén testváladékaival, elsősorban vérrel, de szexuális úton, sperma, hüvelyváladék útján, valamint anyatej és szervátültetés során is. A fertőzés átvitelének valószínűsége a különböző módok esetében eltérő. Például transzfúzió során 90%, anyáról gyermekekre 25%, szexuális kontaktus útján 1-2%.

Érdekes, hogy a vérszívó rovarok nem terjesztik a fertőzést. Nem terjed a fertőzés a mindennapos érintkezés: étel-miszer, ivóvíz, levegő stb. útján sem.

A fertőzés mechanizmusa

A szervezetbe bekerült HIV-vírus bizonyos lymphocytá sejtiek felszínéhez kötődnek, azokat megfertőzi, majd beépül a gazdasejtbe és bár ott sokáig látens állapotban maradhat, különböző tényezők – melyek közül csak néhányat ismerünk – például nagyobb mennyiségű alkohol egyszeri fogyasztása, vagy nagyobb mennyiségű ultraviola besugárzás hatására a vírus aktivizálódik és szaporodni kezd. Ennek első biológiai jele az előbb említett lymphocyták pusztulása.

A későbbiekben észlelt HIV-fertőzések során kialakult megbetegedések általában három nagy tünetcsoportokba oszthatók:

1. A szervezet immunrendszerének károsítása következtében fellépő kórképekre (a lymphocyták a szervezet immunvédekezésének sejtjei). A szervezet csökkent immunapparátusának, a zavart védekezés következtében úgynevezett opportunistá fertőzések – amelyek bakteriális, gombás vagy vírusfertőzések lehetnek – alakulnak ki. Később spon-tán, rosszindulatú tumorok jelennek meg, melyek szintén az immunapparátus lecsökkent működésének a következményei.

2. Közvetlenül a HIV-vírus által előidézett sejtkárosító hatások következtében kialakult tünetekre.

A HIV-vírus közvetlenül károsíthat különböző típusú sejtet, például idegsejtet, ezért a beteg emberen ideggyógyászati, pszichiátriai tünetek alakulnak ki, de a gyomor-bélrendszer sejtjeit is tönkretelheti, így korán kialakul a hasmenéses állapot, majd később sérülhetnek a vérképző szervek sejtjei is.

3. Az immunológiai védekezés mellékhatásaként kialakult betegségekre.

A csökkent védekezés mellékhatásaként ún. autoimmun folyamatok alakulhatnak ki, melyek súlyos betegségekhez vezetnek.

A HIV fertőzéssel kapcsolatos betegségek

A leggyakoribbak a tüdőben lévő különböző típusú betegségek, pl. tüdőgyulladások, gyorsan zajló tuberkulózis stb., központi idegrendszeri betegségek, személyiség változások, depresszió, majd végül demencia (teljes elbutulás) alakul ki.

A tápcsatorna betegségei közül elsősorban a hasmenés, nyelési panaszok, továbbá a szájüreg gyulladásai lépnek fel, gyakoriak a bőr- és nyálkahártya tünetek, a többszörsen, sorozatosan fellépő herpeszes fertőzések és a különböző egyéb vírusfertőzések.

A daganatok közül elsősorban az ún. Kaposi-szarkóma fellépése jelent súlyos állapotot, mely leginkább homoszexuális férfiaknál alakul ki. De egyéb daganatok is kialakulhatnak a belső szervekben, a központi idegrendszerben és a bőrön. Gyermekkorban az AIDS lefolyása felgyorsul, néha 2-3 éves túlélés figyelhető meg, máskor lassúbb a folyamat és öt évet is túlélnek a betegek.

Az AIDS kezelése

Jelenleg az AIDS teljes gyógyítását szolgáló biztos gyógyszer nem ismeretes. Csak olyan gyógyszer áll rendelkezésre, mely lassítja a fertőzés folyamatát. Reménykedünk abban, hogy a jövőben vírusellenes oltóanyag áll majd rendelkezésre.

Pillanatnyilag a leghatékonyabb eszköznek a megelőzést tartjuk, melynek egyik módja a szexuális úton való terjedés megakadályozására a mechanikai védekezés, az intravénás kábítószerélvezők és homoszexuálisok felvilágosítása, és a vérkészítmények teljes körű HIV-vizsgálata. (Ez utóbbi hazánkban már a nyolcvanas évek közepétől biztosított.)

A felvilágosítás jelentősége mind a felnőttek, mind az ifjúság körében kötelesség, és az oktatásba való beépítése feltétlenül kívánatosnak mutatkozik

Ajánlás, felvilágosítás

A felvilágosítással kapcsolatos további információk az iskola a körzeti gyermekgyógyásztól, a megyei Bőr- és Nemibeteg gondozó Intézetektől és a megyei ÁNTSZ-től kaphat (szóbeli-írásbeli anyag).

Nagy jelentősége van annak, hogy az oktatásban egyértelműen szerepeljen, hogy a jelenlegi járványügyi adatok szerint nem áll fenn fertőzés veszélye, ha AIDS-beteggel egy házban lakunk, ill. ha a HIV pozitív vírusforrással a normális foglalkozási, társadalmi együttélés keretein belül érintkezünk.

Fontos tudni, hogy bármilyen vérszennyeződést – például ha sérülés folytán egyik gyermek vére a másikra került – jódtinktúrával vagy Bradosepttel alaposan le kell törölni.

A fertőzés legcsekélyebb gyanúja esetén orvoshoz kell fordulni!

HORVÁTH ENDRE